

p.d redakcją
Łukasza Jana Korporowicza
i Dagmary Skrzywanek-Jaworskiej

CUI BONO?

Księga jubileuszowa
dedykowana Profesor
Annie Pikulskiej-Radomskiej

CUI BONO?

Księga jubileuszowa
dedykowana Profesor
Annie Pikulskiej-Radomskiej

WYDAWNICTWO
UNIWERSYTETU
ŁÓDZKIEGO

pod redakcją
Łukasza Jana Korporowicza
i Dagmary Skrzywanek-Jaworskiej

CUI BONO?

Księga jubileuszowa
dedykowana Profesor
Annie Pikulskiej-Radomskiej

 WYDAWNICTWO
UNIwersytetu
ŁÓDZKIEGO

Łódź 2020

Łukasz Jan Korporowicz, Dagmara Skrzywanek-Jaworska – Uniwersytet Łódzki
Wydział Prawa i Administracji, Katedra Prawa Rzymskiego, 90-232 Łódź, ul. Kopcińskiego 8/12

RECENZENCI

Tomasz Gałkowski
Renata Świrgoń-Skok
Anna Tarwacka

REDAKTOR INICJUJĄCY

Monika Borowczyk

OPRACOWANIE REDAKCYJNE

Joanna Pakuza

SKŁAD I ŁAMANIE

AGENT PR

KOREKTA TECHNICZNA

Anna Sońta

PROJEKT OKŁADKI

Polkadot Studio Graficzne
Aleksandra Woźniak, Hanna Niemierowicz

Szkic na okładce stanowi odwzorowanie ilustracji z Kodeksu Arceriańskiego, datowanego na V lub VI w. n.e. Zawierał on zbiór traktatów rzymskich mierniczych, określanych jako *Corpus Agrimensorum Romanorum*. Przedstawiony mężczyzna to prawdopodobnie Aggenius Urbicus. Rycinę umieszczono tuż przed rozprawą jego autorstwa o sporach o grunty (*De controversiis agrorum*)

Źródło: Codex Arcerianus (Cod. Guelf. 36. 23. Aug. 2°), karta nr 196

© Copyright by Authors, Łódź 2020

© Copyright for this edition by Uniwersytet Łódzki, Łódź 2020

Wydane przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

Wydanie I. W.09926.20.0.K

Ark. wyd. 49,5; ark. druk. 46,0

ISBN 978-83-8220-067-6

e-ISBN 978-83-8220-068-3

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego

90-131 Łódź, ul. Lindleya 8

www.wydawnictwo.uni.lodz.pl

e-mail: ksiegarnia@uni.lodz.pl

tel. 42 665 58 63

Anne Pitkää-Söderström

SPIS TREŚCI

Przedmowa (Komitet redakcyjny)	9
Bibliografia prac naukowych prof. dr hab. Anny Pikulskiej-Radomskiej (Joanna Kulawiak-Cyrankowska)	11
O Profesor, o Ani... (Ireneusz Jakubowski)	17
Wspólnie z Ulpianem o winie (Wacław Uruszczak)	23
Tabula Gratulatoria	31
Mowa sądowa Marka Tulliusza Cyncerona <i>pro Cluentio</i> przykładem połączenia retoryki i argumentacji prawniczej w rzymskim procesie kontradyktoryjnym (Krzysztof Amiełańczyk)	35
Między <i>fructus</i> a <i>delectatio</i> : kilka uwag o rzymskich <i>vivaria</i> u schyłku republiki (Zuzanna Benincasa)	55
Monnaie romaine, monnaie pérégrine et droit privé (Cosimo Cascione)	75
Polis czy kosmopolis. Państwo i naród w epoce globalnej (Maciej Chmieliński)	91
Dar hr. Jerzego Moszyńskiego. O lubelskim manuskrypcie <i>Dekretu</i> Gracjana raz jeszcze (Antoni Dębiński)	107
Zakres przedmiotowy prawa łaski a abolicja indywidualna (Aldona Domańska)	121
Kwestia dopuszczalności lichwy w świetle <i>Decisiones Lituanicae</i> Pedra Ruiza de Moros (Marzena Dyjakowska)	131
Kilka uwag na marginesie mowy Katona (Gell. 17,6,1) (Elżbieta Ejankowska)	147

Prawo finansowe w edykcje z $\text{\AA}\beta\upsilon\delta\omicron\varsigma$ (<i>Ewa Gajda</i>)	157
Kilka spostrzeżeń o początkach misji szlachty litewskiej do Petersburga w 1810 r. (<i>Sławomir Godek</i>)	177
Rzymskie przeszukiwanie <i>perquisitio lance et licio</i> w opinii Tadeusza Czackiego (<i>Ireneusz Jakubowski</i>)	189
Trzy nieznane listy Włodzimierza Kozubskiego z lubelskich archiwów (<i>Maciej Jońca</i>)	197
Koncepcja opieki (<i>Vormundschaft</i>) nad osobami małoletnimi w niemieckim kodeksie cywilnym z 1900 r. (<i>Aldona Rita Jurewicz</i>)	215
Interes prywatny jako źródło ograniczenia wolności korzystania z rzek publicznych w republikańskim Rzymie (<i>Renata Kamińska</i>)	239
Some remarks regarding land partition in eighteenth-century England (<i>Łukasz Jan Korporowicz</i>)	249
Pijackie wybryki w mowach Lizjasza i Demostenesa, czyli stan nietrzeźwości w świetle ateńskiej myśli prawnej (<i>Przemysław Kubiak</i>)	259
6 Marcjalisa epigram o podatku saturnalskim i pismach mierniczych (<i>Epigr. X, 18</i>) (<i>Joanna Kulawiak-Cyrankowska</i>)	275
Procedury otwarcia testamentu holograficznego oraz testamentu ustnego w prawie rzymskim (<i>Sławomir Kursa</i>)	293
Kobiety, żony i wdowy w świetle prawa rzymskiego oraz tekstów epigraficznych (<i>Marek Kuryłowicz</i>)	305
Uchylenie się od płacenia podatków jako podstawa odpowiedzialności karnej (zagadnienia wybrane) (<i>Agnieszka Liszewska</i>)	317
O prawie doskonałym wybranych uwag kilka. Od Oświecenia do komunizmu (<i>Adam Lityński</i>)	327
<i>Breviter sobre diaconado femenino y legislación imperial tardía</i> (<i>Rosa Mentxaka</i>)	339
Stanisława Staszica uwagi o prawie sądowym w papieskim Rzymie u schyłku XVIII stulecia (<i>Marian Mikołajczyk</i>)	349
O służebności drogi koniecznej uwag kilka. Rozważania z zakresu prawa polskiego na tle prawa rzymskiego (<i>Joanna Misztal-Konecka</i>)	367
W poszukiwaniu <i>ratio legis</i> karalności cudzołóstwa w starożytnym Rzymie (<i>Wiesław Mossakowski</i>)	381

A glance at the Lviv science of Roman law at the turn of the 19 th and 20 th century (Grzegorz Nancka)	391
Ustawodawstwo Numpy Pompiliusza w zakresie obrzędów pogrzebowo-żałobnych (Piotr Niczyporuk)	401
Presencia de las mujeres en las leyes visigodas (Esperanza Osaba)	413
<i>Societas nummo uno</i> . Przyczynek do dziejów prawa rzymskiego na zachodzie Europy (Tomasz Palmirski)	425
An introduction to the law, practice and etiquette of duelling in English legal history (David Pugsley)	445
Kilka uwag o kompensacyjnym charakterze kary umownej (Małgorzata Pyziak-Szafnicka)	457
„Czas społeczny” w starożytnym Rzymie i jego rachuba (Jarosław Reszczyński)	467
Procesy o zabójstwo przeciw przedmiotom nieożywionym i zwierzętom w starożytnych Atenach (Jarosław Rominkiewicz)	489
Zgoda <i>pater familias</i> na małżeństwo <i>fili et filiae familias</i> (Piotr Sadowski)	505
Bare pacts are not enforced by actions. With an edition of the commentary to this rule and the exceptions thereto by Symon Vicentinus (Eltjo Schrage)	517
XV-wieczna pochwała prawa spisanego (Jakub Skomiał)	531
Brexit a problem praw wyborczych cudzoziemców w Polsce (Krzysztof Skotnicki)	553
Una leggenda e il brodo (Michał Skřejpek)	565
O wdzięczności w mowie <i>Pro Plancio</i> Cyncerona (Dagmara Skrzywanek-Jaworska)	575
Zwrot świadczenia spełnionego w celu uzyskania przysporzenia majątkowego ustanowionego pod warunkiem jako szczególny przypadek zastosowania <i>condictio ob rem</i> (Marek Sobczyk)	585
The practice of indygenation in the Republic of Poland in the light of the parliamentary constitutions in the years 1588–1793 (Tadeusz Szulc)	601
Lichwa w ujęciu rządowego projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w celu przeciwdziałania lichwie (Renata Świrgoń-Skok)	617

<i>Epistula Vespasiani ad Saborenses</i> . Tekst, tłumaczenie, komentarz (Konrad Tadajczyk)	631
<i>Res furtiva inprofessa apud publicanos</i> . Rozważania na marginesie <i>Declamatio minor</i> 341 (Anna Tarwacka)	637
Eden v. Whistler; a modern comedy with a happy ending (Philip Thomas)	651
Dawida Hume'a rozważania nad sprawiedliwością (Tomasz Tulejski)	665
<i>In obscuris minimum est sequendum</i> . W poszukiwaniu granic interpretacji prawa (Wacław Uruszczak)	675
Taxation in the light of some insignia of <i>Notitia Dignitatum pars Orientis</i> (Jacek Wiewiorowski)	691
Seneka – wielki filozof, polityczny oszczerca (Maria Zabłocka)	715
Aulus Gellius jako sędzia (Jan Zabłocki)	727

PRZEDMOWA

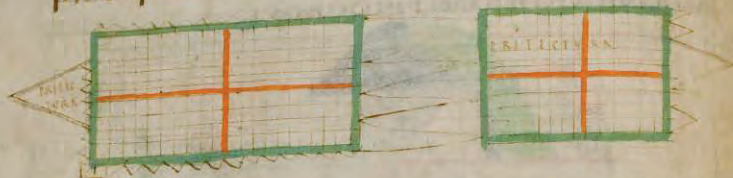
W latach 2020 oraz 2021 przypadają dwa ważne jubileusze Pani Profesor Anny Pikulskiej-Radomskiej – 65. rocznica urodzin oraz 40-lecie pracy w Uniwersytecie Łódzkim. Chcąc uhonorować znakomitą Jubilatkę, Jej uczniowie i współpracownicy podjęli się przygotowania i wydania Księgi jubileuszowej. Na zaproszenie do wzięcia udziału w tym przedsięwzięciu z entuzjazmem odpowiedziało liczne grono romanistów prawniczych, historyków oraz dogmatyków prawa.

Tytuł Księgi – *Cui bono?* – wyrażający ciągłą konieczność poszukiwania przyczyn i celów zdarzeń, zainspirowany został myślą, którą Pani Profesor zawsze powtarza swoim uczniom, zachęcając ich do refleksji nie tylko nad kształtem, ale przede wszystkim nad istotą i sensem instytucji prawa. W szerszym zakresie przesłanie to dotyka także wszelkich przestrzeni życia. Jest ono z pewnością jedną z cenniejszych lekcji odebranych od Pani Profesor.

Nie zdołamy opisać roli, którą Profesor Anna Pikulska-Radomska odgrywa jako Mistrzyni i Wychowawczyni kolejnych pokoleń romanistów. Księga ta jest wyrazem wdzięczności Autorów za lata przyjaźni, współpracy i nauki oraz podziękowaniem uczniów za pomoc, wsparcie i stałą obecność Jubilatki we wszystkich sferach ich życia.

Łukasz Jan Korporowicz
Dagmara Skrzywanek-Jaworska
Konrad Tadajczyk
Przemysław Kubiak
Joanna Kulawiak-Cyrankowska

SI ES SOLIDUS SI ES UT LIXIUM FUE RIT
 PRAEFECTURA APPELLATUR

CULTELLANDIRATIOQ. SITSAEPAEQ. RITUR
 CURA EPREMENS SOLISPATIUM COMSU
 OMAMUS UT ILLA MELIUS ORUO INAEQUALI
 TATE COMPLANARE ESSE COEAMUS DUM DEN
 SURAE LATERIBUS INSERUEAMUS

CULTELLAMUSERGO AC RUDE MINENTIO
 AD LANTIAM REDICIMUS AEQUALITATE
 HANC NOBIS IPSA SEQUINUA NATURAMON
 TRABIT OMNISENIO ILLA SOLI INAEQUALIS
 RECOLLICI POTERIT NISI QUODE TERRA QUID
 QUID NASCITUR IN AERE RECTUM EXISTIT
 ET ILLA TERRA OBLIQUITATE CRESCENDO
 AD TERE NE COMIOR COMNUO VERUM OCCU
 PAT QUAM SI SIC PLANONASCITUR

Rycina 1. Mierniczy Frontyn o niwelacji terenu. Codex Arcerianus
 (Cod. Guelf. 36. 23. Aug. 2°), karta nr 108

BIBLIOGRAFIA PRAC NAUKOWYCH PROF. DR HAB. ANNY PIKULSKIEJ-RADOMSKIEJ

Monografie

1. *Le règlement des contestations relatives aux limites en droit romain*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1993.
2. *Lichwa w państwie i prawie republikańskiego Rzymu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1999.
3. *Profesorowi Janowi Kodrębskiemu in memoriam* (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2000.
4. *Sylwetki łódzkich uczonych. Profesor Jan Kodrębski* (red.), Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 2008.
5. *Fiscus non erubescit. O niektórych italskich podatkach rzymskiego pryncypatu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2013.
6. *70 Lat Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego* (red. wspólnie z A. Liszewską), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015.
7. *Frontinus. O akweduktach miasta Rzymu. Traktaty miernicze* (red. wspólnie z K. Tadajkim), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2017.

Rozdziały w monografiach

8. *La securité publique à Rome sous les empereurs*, [w:] *Le droit romain et le monde contemporain. Mélanges à la mémoire de Henryk Kupiszewski*, red. W. Wołodkiewicz, M. Zabłocka, Université de Varsovie. Faculté de Droit et d'Administration. Institut d'Histoire de Droit, Varsovie 1996, s. 231–241.
9. *Mierniczowie rzymscy i ich formacja intelektualna*, [w:] *Symbolae historico-iuridicae Lodzienses Iulio Bardach dedicatae*, red. Z. Rymaszewski, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1997, s. 166–174.
10. *L'usure dans la législation des empereurs chrétiens*, [w:] *Au-delà des frontières. Mélanges de droit romain offerts à Witold Wołodkiewicz*, red. M. Zabłocka, J. Krzynówek, J. Urbanik, Z. Szluzewska, Liber, Varsovie 2000, vol. 2, s. 715–734.
11. *Anatocyzm*, [w:] *Profesorowi Janowi Kodrębskiemu in memoriam*, red. A. Pikulska-Robaszkiewicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2000, s. 301–312.
12. *Twórczość naukowa Jana Kodrębskiego (1936–1997)*, [w:] *Profesorowi Janowi Kodrębskiemu in memoriam*, red. A. Pikulska-Robaszkiewicz, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2000, s. 3–4.
13. *Problem lichwy w republikańskim Rzymie*, [w:] *Honeste vivere. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Władysława Bojarskiego*, red. E. Gajda, A. Sokala, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2001, s. 171–193.

14. *Własność w prawie rzymskim*, [w:] *Własność i jej ograniczenia w prawie polskim*, red. K. Skotnicki, K. Winiarski, Akademia im. Jana Długosza, Częstochowa 2004, s. 9–13.
15. *La legislation republicaine contre usure*, [w:] *Fides, Humanitas, Ius. Studi in onore di Luigi Labruna*, vol. 6, red. C. Cascione, C. Masi Doria, Editoriale Scientifica, Napoli 2007, s. 4296–4310.
16. *Uwagi o miejscu prawa rzymskiego w europejskiej kulturze prawnej*, [w:] *Polska w Unii Europejskiej. Wybrane zagadnienia*, red. P. Chmieliński, E. Książek, K. Winiarski, Wydawnictwo im. Stanisława Podobińskiego Akademii im. Jana Długosza, Częstochowa 2007, s. 11–15.
17. *Represja lichwiarstwa w rzymskiej republice*, [w:] *Salus rei publicae suprema lex: ochrona interesów państwa w prawie karnym Starożytnej Grecji i Rzymu*, red. A. Dębiński, H. Kowalski, M. Kuryłowicz, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2007, s. 193–219.
18. *Podatek od spożycia soli w rzymskiej republice?*, [w:] *Leges sapere. Studia i prace dedykowane Profesorowi Januszowi Sondlowi w pięćdziesiątą rocznicę pracy naukowej*, red. W. Uruszczak, P. Święcicka, A. Kremer, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008, s. 403–408.
19. *Profesor Jan Kodrębski. Życiorys naukowy*, [w:] *Sylwetki łódzkich uczonych. Profesor Jan Kodrębski*, red. A. Pikulska-Radomska, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 2008, s. 7–14.
20. *Profesor Jan Kodrębski*, [w:] *Ze świadectwa profesora Jana Kodrębskiego. Rozmawiała Joanna Wiszniewicz*, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź 2009, s. 31–35.
21. *Centesima rerum venalium i quinta et vicesima venalium mancipiorum: podatki od transakcji sprzedaży*, [w:] *O prawie i jego dziejach księgi dwie. Studia ofiarowane Profesorowi Adamowi Lityńskiemu w czterdziestopięciolecie pracy naukowej i siedemdziesięciolecie urodzin*, t. 1, red. M. Mikołajczyk i in., Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok–Katowice 2010, s. 101–105.
22. *Rzymskie tributum jako instrument polityki międzynarodowej*, [w:] *Consul est iuris et patriae defensor: księga pamiątkowa dedykowana doktorowi Andrzejowi Kremerowi*, red. F. Longchamps de Bérier, R. Sarkowicz, M. Szpunar, Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP. Biuro Archiwum i Zarządzania Informacją, Warszawa 2012, s. 167–173.
23. *Portorium in the Roman Republic*, [w:] *Liber Amicorum Guido Tsuno*, red. F. Sturm i in., Vico, Frankfurt am Main 2013, s. 301–308.
24. *„A kiedy pieniądze publicznych na to nie wystarczało...”. O niektórych politycznych aspektach karania lichwiarstwa w rzymskiej republice*, [w:] *Prawo karne a polityka w państwie rzymskim*, red. K. Amielańczyk, D. Słapek, A. Dębiński, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2015, s. 135–144.
25. *Podmiotowe zwolnienia celne w Rzymie epoki imperialnej*, [w:] *Noctes iurisprudentiae. Scritti in onore di Jan Zabłocki*, red. P. Niczyporuk, A. Tarwacka, Temida 2, Białystok 2015, s. 191–200.
26. *Jan Kodrębski (1936–1997)*, [w:] *70 Lat Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego*, red. A. Liszewska, A. Pikulska-Radomska, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015, s. 93–98 (wspólnie z I. Jakubowskim oraz Z. Rauem).
27. *„Species pertinentes ad vectigal”, czyli co miał na myśli Aelius Marcianus*, [w:] *Nil nisi veritas. Księga dedykowana Profesorowi Jackowi Matuszewskiemu*, red. M. Głuszak, D. Wiśniewska-Józwiak, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016, s. 51–69.
28. *Über einige Aspekte der Steuerpolitik und Propaganda der öffentlichen Macht im römischen Prinzipat*, [w:] *Mater familias. Scritti romanistici per Maria Zabłocka*, red. Z. Benincasa, J. Urbanik, Fundacja im. Rafała Taubenschlaga, Warsaw 2016, s. 653–675.

29. *Kontrabanda. Uwagi o poborze portorium w republice i wczesnym cesarstwie*, [w:] *Semper Fidelis. Prace dedykowane pamięci Profesora Janusza Sondla legendzie krakowskiego fakultetu prawniczego*, red. D. Malec, T. Palmirski, Ł. Marzec, Poligrafia Salezjańska, Kraków 2017, s. 305–314.
30. *Frontinus i środowisko rzymskich mierniczych*, [w:] *Frontinus. O akweduktach miasta Rzymu. Traktaty miernicze*, red. A. Pikulska-Radomska, K. Tadajczyk, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2017, s. 105–123 (wspólnie z K. Tadajczykiem).
31. *Prawo w sztuce mierniczej (ars mensoria)*, [w:] *Ius est ars Boni et Aequi. Sztuka w prawie, prawo w sztuce*, red. A. Dębiński, M. Jońca, I. Leraczyk, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2019, s. 269–276.
32. *Über die persönlichen Zollbefreiungen im römischen Imperium*, [w:] *Perpauca terrena blande honori dedicata. Pocta Petrovi Blahovi k nedožítým 80. Narodeninám*, red. V. Vladár, Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, Trnava 2019, s. 143–156.
33. *Leona hr. Pinińskiego Wprowadzenie do teorii posiadania*, [w:] *Verus amicus rara avis est. Studia poświęcone pamięci Wojciecha Organiściaka*, red. M. Mikołajczyk, A. Matan, D. Nawrot, A. Lityński, G. Nancka, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2020, s. 664–676 (wspólnie z D. Skrzywanek-Jaworską).

Artykuły

34. *Agrimensores – zawód mierniczy w starożytnym Rzymie*, „Kwartalnik Historii, Nauki i Techniki” 1988, t. 33, nr 4, s. 943–956.
35. *Kilka uwag o sposobach nabycia własności w D. 41,1*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Iuridica” 1988, nr 38, s. 3–19.
36. *L’objet de l’action finium regundorum*, „Revue historique de droit français et étranger” 1990, vol. 68, nr 1, s. 37–42.
37. *Funkcjonariusze służb specjalnych w późnym cesarstwie – agentes in rebus*, „Prawo Kanoniczne” 1994, t. 37, nr 3–4, s. 147–157.
38. *Rzymska struktura agrarna w świetle doktryny agrimensores*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Iuridica” 1994, nr 61, s. 3–14.
39. *Favor debitoris?*, „Prawo Kanoniczne” 1997, t. 40, nr 1–2, s. 281–287.
40. *O odradzaniu się rosyjskiej romanistyki*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 1997, t. 49, z. 1–2, s. 231–234.
41. *Anatocisme C. 4,32,28,1: usuras semper usuras manere*, „Revue Internationale des Droits de l’Antiquité” 1998, vol. 45, s. 429–450.
42. *In memoriam: Jan Kodrębski (1936–1997)*, „Revue historique de droit français et étranger” 1998, vol. 76, nr 3, s. 511–512.
43. *Jan Kodrębski 1936–1997*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 1998, t. 50, nr 1, s. 327–332.
44. *Stosunki między państwem i kościołami w Grecji*, „Prawo Kanoniczne” 1998, t. 41, nr 3–4, s. 299–316.
45. *Lichwa w ustawodawstwie cesarzy chrześcijańskich*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 1999, t. 51, nr 1–2, s. 371–388.
46. *Ustawowa regulacja obyczajów w prawie rzymskim*, „Studia Iuridica” 1999, nr 37, s. 213–219.
47. *Le problème de l’usure en Rome républicaine*, „Orbis Iuris Romani” 2000, vol. 6, s. 124–150.
48. *Fenus unciarum*, „Revue Internationale des Droits de l’Antiquité” 2002, vol. 49, s. 165–184.
49. *Anatocizmas*, „Teise” 2002, vol. 44, s. 113–121.
50. *Rostowszcziczestwo w republikanskom Rimie*, „Ius Antiquum – Drevnee Prawo” 2002, t. 1, nr 9, s. 133–140.
51. *Les arpenteurs romains et leur formation intellectuelle*, „Revue Internationale des Droits de l’Antiquité” 2004, vol. 51, s. 205–216.

52. *Agrimensores*, [w:] *Medieval Science, Technology, and Medicine: An Encyclopedia*, ed. T.F. Glick, S.J. Livesey, F. Wallis, Routledge, New York 2005, s. 9–10.
53. *Les arpenteurs romains – experts et arbitres*, „*Orbis Iuris Romani*” 2006, vol. 11, s. 153–159.
54. *Un impôt sur la consommation du sel dans la République romaine?*, „*Revue Internationale des Droits de l’Antiquité*” 2008, vol. 55, s. 365–371.
55. *Portorium w Italii epoki republikańskiej*, „*Acta Universitatis Wratislaviensis. Prawo. Studia historycznoprawne. Tom poświęcony pamięci profesora Edwarda Szymoszka*” 2008, t. 305, s. 263–269.
56. *Pastabos apie romenu teises vaidmeni europos teises literaturoje*, „*Teisė*” 2010, vol. 74, s. 153–156.
57. *On Some Fiscal Decisions of Caligula and Vespasian*, „*Studia Ceranea*” 2012, nr 2, s. 53–60.
58. *Uwagi o rzymskim fiskalizmie epoki wczesnego cesarstwa*, „*Studia Iuridica Toruniensia: Studia monograficzne ofiarowane profesorowi Ryszardowi Łaszewskiemu*” 2012, t. 10, s. 37–49.
59. *Rzymskie tributum ex censu jako instrument finansowy*, „*Krytyka Prawa*” 2013, t. 5, nr 1, s. 504–520.
60. *Aerarium*, [w:] *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 1: *Prawa Świata Antycznego*, red. B. Hołyst, B. Sitek, W. Wołodkiewicz, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 89.
61. *Agentes in rebus*, [w:] *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 1: *Prawa Świata Antycznego*, red. B. Hołyst, B. Sitek, W. Wołodkiewicz, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 90.
62. *Limitatio*, [w:] *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 1: *Prawa Świata Antycznego*, red. B. Hołyst, B. Sitek, W. Wołodkiewicz, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 259.
63. *Podatki w Rzymie*, [w:] *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 1: *Prawa Świata Antycznego*, red. B. Hołyst, B. Sitek, W. Wołodkiewicz, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 315–317.
64. *Pomerium*, [w:] *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 1: *Prawa Świata Antycznego*, red. B. Hołyst, B. Sitek, W. Wołodkiewicz, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 318–319.
65. *Portorium*, [w:] *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 1: *Prawa Świata Antycznego*, red. B. Hołyst, B. Sitek, W. Wołodkiewicz, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 320–321.
66. *Tributum*, [w:] *Wielka Encyklopedia Prawa*, vol. 1: *Prawa Świata Antycznego*, red. B. Hołyst, B. Sitek, W. Wołodkiewicz, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 412.
67. *Vectigalia*, [w:] *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 1: *Prawa Świata Antycznego*, red. B. Hołyst, B. Sitek, W. Wołodkiewicz, Fundacja „Ubi societas, ibi ius”, Warszawa 2014, s. 423.
68. *Edictum Augusti de aquaeductu Venafrano* *Edykt cesarza Augusta o wodociągu do mieszkańców Wenafrum*, „*Zeszyty Prawnicze UKSW*” 2019, t. 19, nr 1, s. 283–294 (wspólnie z K. Tadańczykiem).
69. *Czy ustawa jest dobra na wszystko?*, „*Z Dziejów Prawa. Studia dedykowane Profesorowi Adamowi Lityńskiemu w pięćdziesiątą rocznicę obrony rozprawy doktorskiej*” 2020, t. 12, s. 39–50.

Varia

70. Rec., S.D. Martin, *The Roman Jurists and the Organization of Private Building in the Late Republic and Early Empire*, Bruxelles 1989, „*Revue historique de droit français et étranger*” 1991, vol. 69, nr 2, s. 233–234.
71. Rec., *New Perspectives in the Roman Law of Property. Essays for Barry Nicholas*, ed. P. Birks, Oxford 1989, „*Revue historique de droit français et étranger*” 1991, vol. 69, nr 2, s. 234 (wspólnie z I. Jakubowskim).
72. Rec., *Histoire du droit social. Mélanges en hommage à Jean Imbert publiés sous la direction de Jean-Louis Harouel*, Paris 1989, „*Czasopismo Prawno-Historyczne*” 1991, vol. 43, z. 1–2, s. 184–185.

73. Rec., W. Bojarski, W. Dajczak, A. Sokala, *Przewodnik do ćwiczeń z prawa rzymskiego*, Toruń 1990, „Index” 1993, t. 21, s. 590–591.
74. Rec., Z. Suchecki, *La cremazione nel Diritto Canonico e Civile*, Citta del Vaticano 1995, „Prawo Kanoniczne” 1997, t. 40, nr 3–4, s. 301–303.
75. Rec., A. Kacprzak, J. Krzynówek, W. Wołodkiewicz, *Regulae iuris: łacińskie inskrypcje na kolumnach Sądu Najwyższego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2001, „Palestra” 2002, t. 46, nr 3–4, s. 214–217.
76. *Konferencja romanistyczna we Władystowostoku*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2001, t. 53, z. 2, s. 292–294.
77. Rec., Maria et Jan Zablocki, *Ustawa XII Tablic. Tekst – Tłumaczenie – Objasnienia [La loi des Douze Tables. Texte – Traduction – Notes; en polonais]*, Warszawa, Liber 2000, „Revue historique de droit français et étranger” 2001, vol. 79, nr 2, s. 225–226.
78. Rec., I. Nekrosius, V. Nekrosius, S. Velyvis, *Romenu teise*, Vilnius 1999, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2001, vol. 53, z. 1, s. 361.
79. *Władysław Bojarski (1931–2000)*, „Revue historique de droit français et étranger” 2002, vol. 80, nr 2, s. 349–350.
80. *Międzynarodowa Szkoła Prawa Rzymskiego*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2002, t. 54, z. 2, s. 370–371.
81. *55 Sesja Société Fernand de Vischer pour l’Histoire des Droits de l’Antiquité w Rotterdamie*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2002, vol. 54, z. 2, s. 372.
82. *II Sesja Międzynarodowej Szkoły Prawa Rzymskiego*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2003, t. 55, z. 1, s. 515–516.
83. *Konferencja romanistyczna w Nowym Sadzie*, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2003, t. 55, z. 1, s. 518–520.
84. Rec., M. Kuryłowicz, *Prawa antyczne. Wykłady z historii najstarszych praw świata*, Lublin 2006, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2006, t. 59, z. 1, s. 331.
85. Rec., M. Kuryłowicz, *Symbol prawa ludzkiego. Szkice o prawie rzymskim w utworach Louisa Aragona i Mieczysława Jastruna*, Lublin 2008, „Revue historique de droit français et étranger” 2009, vol. 86, nr 2, s. 303–304.
86. Rec., M. Kuryłowicz, *Symbol prawa ludzkiego. Szkice o prawie rzymskim w utworach Louisa Aragona i Mieczysława Jastruna*, Lublin 2008, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2009, t. 61, z. 1, s. 377–379.
87. Rec., *Libellus ad Thomasium. Essays in Roman Law, Roman-Dutch Law and Legal History in Honor of Philip J Thomas*, ed. R. Van den Bergh, G. Van Niekerk, co-ed. L. Wildenboerb, *Fundamina editio specialis*, Pretoria 2010, XXV+587 ss., „Studia Prawno-Ekonomiczne” 2011, vol. 83, s. 259–263.
88. Rec., M. Jońca, *Prawo rzymskie. Marginalia (Droit romain. Marginalia)*, „Revue historique de droit français et étranger” 2014, vol. 92, nr 2, s. 319–321 (wspólnie z D. Skrzywanek-Jaworską).
89. Rec., M. Kuryłowicz, *‘Scripta minora selecta’. Ausgewählte Schriften zum römischen Recht*, Lublin 2014, „Revue historique de droit français et étranger” 2015, vol. 93, nr 2, s. 285–287.
90. Rec., M. Kuryłowicz, *‘Scripta minora selecta’. Ausgewählte Schriften zum römischen Recht*, Lublin 2014, „Czasopismo Prawno-Historyczne” 2015, vol. 67, z. 2, s. 321–323.
91. *Nadanie doktoratu „honoris causa” Dieterowi Schenkowi – 12 czerwca 2017 r.*, „Zeszyty Prawnicze UKSW” 2017, t. 17, nr 4, s. 258–265.

Oprac. Joanna Kulawiak-Cyrankowska

DESUBSICIBISCONTROUERSIAESTQUOTIEN
 ALIQUAPARSCENTURIASIUETOYANONESTAD
 SIGNAIACTIPOSSEDETURATQUIDQUIDDEEX
 TREMIATICPERTICAEPOSSESSORPROXIMVS
 ALIUSUEDCTINEBITADSUBSICIAORUM
 CONTROUERSIAMPERTINEBIT

DELOCISPUBLICISSIMEPOPULIROMANI
 SIVECOLONIARUMMUNICIPIORUMUECON
 TROUERSIESTQUOTIENSEAQUENEQADSIG
 NATANEQVEINDITAFUERINTQUAALIGUIS
 POSSEDERITUTALUEUOFLAMINISUETERE
 INPOPULIROMANIQUAMUIOIAQINTERPOSIT
 INSULAEIDICUISIPROXIMIPOSSESSORESFINIB
 RELIQRITAUTSILUAEGUASADPRIMUMULTISLO
 CISPERTINEREEXUCTERIBUSINSTRUMENTIS
 COGNOSCIMUSUTEAPROXIMOINSABINIS
 INMONTECANTILA

Rycina 2. Mierniczy Frontyn na temat sporów o grunty odcięte oraz o miejsca publiczne Codex Arcerianus (Cod. Guelf. 36. 23. Aug. 2°), karta nr 105

O PROFESOR, O ANI...

Panią Profesor Doktor Habilitowaną, Annę Pikulską-Radomską – a dla mnie zwyczajnie Anię – poznałem jesienią 1976 r., gdy zaczęła uczęszczać na seminarium z prawa rzymskiego, które prowadził ówczesny kierownik naszej Katedry – prof. dr hab. Cezary Kunderewicz. Podglądałem przez przymknięte drzwi gabinetu szefa, jak uczestniczyła wraz z kolegą w zajęciach, na których prof. C. Kunderewicz tłumaczył *Instytucje Gaiusa* oraz wybrane fragmenty *Digestów* Justyniana. Te zajęcia zaowocowały dwa lata później obroną pracy magisterskiej, której tytuł brzmiał: *Nabycie i utrata własności w świetle D. 41,1*. Ta właśnie praca magisterska została kilka lat później wydana w ramach „Zeszytów Naukowych Uniwersytetu Łódzkiego”. Ale po ukończeniu studiów Ania nie od razu zaczęła pracować w Katedrze Prawa Rzymskiego Uniwersytetu Łódzkiego, ponieważ zaistniała konieczność zatrudnienia asystenta dla doc. Jana Kodrębskiego, który wykładał w tych latach głównie historię doktryn politycznych i prawnych. Profesor C. Kunderewicz nie zapomniał jednak o swojej zdolnej studentce i gdy tylko otworzyła się możliwość jej zatrudnienia, wystąpił do władz Wydziału o etat dla niej. Od listopada 1981 r. Ania już na stałe związała się z Katedrą. Nie zmarnowała jednakowoż tych trzech lat; zaraz po studiach rozpoczęła aplikanturę prokuratorską, którą ukończyła w 1980 r., a następnie podjęła pracę w prokuraturze w Bełchatowie. I te trzy lata dały jej znakomitą, praktyczną podbudowę pod świetną znajomość polskiego prawa.

Z chwilą kiedy zaczęła pracować w Katedrze jako asystent i później starszy asystent, zaraz po urodzeniu pierwszej córki, Marysi (w Katedrze nazwaliśmy ją „Marią Proletarią” – urodziła się bowiem 1 maja), Ania włączyła się w działalność dydaktyczną i organizacyjną. Do wszystkich powierzonych jej zadań zawsze podchodziła i podchodzi z uwagą oraz precyzją. Pamiętam jej spektakularne wystąpienie na jednym z posiedzeń Katedry. Było to już kilka lat po jej doktoracie. Szefem naszym był wtedy prof. J. Kodrębski. Zaistniała wówczas konieczność zakupu dla Katedry

nowej drukarki. Profesor J. Kodrębski poprosił Anię o rozpoznanie problemu i opinię. Tydzień później, na następnym spotkaniu katedralnym, przekazała szefowi i kolegom swoje zdanie, podpierając je dwoma wydrukami – jeden był z drukarki laserowej, drugi zaś z atramentowej. Ania, przejechawszy mokrym palcem po wydruku tej drugiej, uświadomiła obecnym, że zakup może być tylko jeden – drukarka laserowa. Ale wróćmy do drogi naukowej. Jesteś, Szanowny Czytelniku, już po lekturze drukowanych osiągnięć naukowych Jubilatki. Składają się na nie trzy bardzo istotne monografie, kilkadziesiąt artykułów, recenzji, komunikatów. Ania zaczęła swoje badania od rzymskiego prawa prywatnego, ale w latach późniejszych wyraźnie zaczęła interesować się zagadnieniami rzymskiego prawa publicznego; jej ostatnia monografia to już problematyka rzymskiego fiskalizmu, rzymskich podatków. Ale wszystko zaczęło się od doktoratu, który napisała pod kierunkiem prof. J. Kodrębskiego i obroniła go w 1989 r. Zajęła się w nim regulacją granic w prawie rzymskim i *actio finium regundorum*. Tekst rozprawy został opublikowany w 1993 r. w języku francuskim – *Le règlement des contestations relatives aux limites en droit romain* – języku, którego Ania stała się znakomitą znawczynią i wielbicielką. I ta publikacja wprowadziła moją Koleżankę w światową romanistykę; otrzymała za nią w 1995 r. nagrodę Rektora Uniwersytetu Łódzkiego, a także zakwalifikowała się do międzynarodowego konkursu „Gérard Boulvert”. W ramach tej pracy zajęła się problematyką rzymskich *agrimensores* – mierniczych (dzisiejszych geodetów). Opublikowała szereg artykułów z tego zakresu, stała się popularyzatorką doktryny agrimensorów, czego finalnym efektem jest jej tekst umieszczony w prestiżowej *Encyclopedia of the Middle Ages*, wydanej w Nowym Jorku w 2005 r.

Po chwili wytchnienia po doktoracie i urodzeniu drugiej córki, Hani, Jubilatka z werwą przystąpiła do opracowywania swojej rozprawy habilitacyjnej. Korzystała w tym czasie ze stypendiów i staży zagranicznych – w Paryżu, San Sebastian i Neapolu. W 1999 r. opublikowała znakomitą monografię *Lichwa w państwie i prawie republikańskiego Rzymu*. Praca ta w 2001 r. uzyskała nagrodę I stopnia Ministra Edukacji Narodowej. Lichwa to niekoniecznie zjawisko tylko współczesne, znana była już w starożytności. Ten proceder pobierania wysokich, nienależnych odsetek, stał się patologią społeczną. Ania w swej rozprawie przedstawiła determinację i działania rzymskiej władzy państwowej w kierunku zwalczania lichwy. Dysertacja uzyskała świetne recenzje, dlatego na jej podstawie oraz w oparciu o ocenę dorobku naukowego, przeprowadziła swoje kolokwium habilitacyjne. Nie odbyło się ono niestety (ze względów formalno-prawnych) w Łodzi. Stało się tak dlatego, że w 1997 r., po długiej walce z chorobą, zmarł prof. J. Kodrębski, dotychczasowy kierownik Katedry, i nie było w ramach naszej Rady Wydziału samodzielny pracownika nauki z zakresu prawa rzymskiego (Katedra przez ponad dwa lata

miała kuratora). Kolokwium zatem odbyło się przed Radą Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Wiązało się to dla Ani bez wątplenia z wielkimi emocjami – zupełnie obcy, nieznający jej ludzie, mieli zdecydować o jej dalszej karierze. Na szczęście była obecna przy tym wydarzeniu wielka przyjaciółka Ani jeszcze z czasów studiów, późniejsza wieloletnia Dziekan naszego Wydziału i Sędzia Trybunału Konstytucyjnego – prof. dr hab. Małgorzata Pyziak-Szafnicka. Kolokwium zakończyło się sukcesem – Anna stała się doktorem habilitowanym w zakresie prawa rzymskiego. Później poznaliśmy w Katedrze przebieg wydarzeń, a poza tym Ania opublikowała wygłoszony w Warszawie wykład habilitacyjny, pt. *Ustawowa regulacja obyczajów w prawie rzymskim*. I już wkrótce, po zakończeniu wszelkich procedur zatwierdzających habilitację, Szanowna Jubilatka została powołana przez Rektora Uniwersytetu Łódzkiego na stanowisko kierownika Katedry Prawa Rzymskiego Uniwersytetu Łódzkiego, które chwalebnie zajmuje do dziś. Ale o jej działaniach na tym stanowisku napiszę za moment.

Tuż przed habilitacją Ania rozpoczęła propagowanie swoich ustaleń w kwestii lichwy i anatocyizmu na wielu międzynarodowych konferencjach naukowych. Stała się niemal corocznym uczestnikiem słynnych światowych spotkań romanistów w ramach Société Internationale Ferdinand de Visser pour l’Histoire des Droits de l’Antiquité (SIHDA), począwszy od Brukseli, poprzez całą Europę. Poleciała też do Brazylii, zawitała również do Władywostoku w Rosji. Zaczęła zwiedzać świat, choć najciekawsze było jeszcze przed nią. Zaczęła też myśleć o dalszych stopniach swojej naukowej kariery. Wprawdzie publikację rozprawy habilitacyjnej i wydanie tzw. książki profesorskiej dzieli kilkanaście lat, to jednak były to lata wypełnione mniejszymi formami, które powiększały jej dorobek naukowy. Wreszcie w 2013 r., w Wydawnictwie Uniwersytetu Łódzkiego ukazało się jej dzieło *Fiscus non erubescit. O niektórych italskich podatkach rzymskiego pryncypatu*. Jest to książka, którą Ania uważa za swoje najważniejsze osiągnięcie naukowe. Profesor Janusz Sondel w recenzji wydawniczej wyraźnie podkreślał, iż jest to pierwsza w polskiej literaturze monografia dotycząca rzymskich podatków, tym bardziej zasługująca na wielkie uznanie, gdyż „Autorka skromną bazę źródłową wykorzystwała w pełni, analizę prowadzi precyzyjnie, nie decyduje się na pochopne wyciąganie wniosków, a te, które formułuje, przedstawia w sposób prosty i uporządkowany”. Taka pochwała, która wyszła spod pióra jednego z najwybitniejszych polskich romanistów przełomu XX i XXI w., musi być dla Ani satysfakcjonująca. Jej prace są pisane właśnie w sposób prosty, klarownym językiem; wyniosła to ze szkoły prof. C. Kunderewicza, który bardzo dbał zarówno u siebie, jak i u swoich uczniów o to, aby jakość treści nie została przeważona ilością niepotrzebnych słów. Właśnie

w oparciu o tę książkę Jubilatka otrzymała w Belwederze z rąk Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Bronisława Komorowskiego, w 2014 r. tytuł profesorski.

Swoistym hołdem dla prof. C. Kunderewicza jest przygotowana przez Anię, przy współpracy młodszych kolegów z Katedry, jednocześnie znamienitych znawców języka łacińskiego, praca edytorska tekstu polskiego przekładu dzieła Sekstusa Frontinusa *O akweduktach miasta Rzymu*. Uznała, że trzeba przywrócić nauce to polskie tłumaczenie dokonane przez naszego mistrza siedemdziesiąt lat temu. Dodała do niego także swój tekst *Frontinus i środowisko rzymskich mierniczych*. Książka ukazała się w Wydawnictwie Uniwersytetu Łódzkiego w 2017 r.

Wróć teraz do działań Jubilatki na polu organizacyjno-administracyjnym. Na nim także ma wiele wspaniałych osiągnięć. Nieprzerwanie od dwudziestu lat jest kierownikiem Katedry Prawa Rzymskiego Uniwersytetu Łódzkiego. Przez te lata niezmiennie dbała – i dba nadal – o wyjątkowy wizerunek Katedry. Rozwija się ona za jej szefowania bardzo prężnie. Ania dba o nas, nie pozwala na to, aby komukolwiek z jej współpracowników wyrządzona została krzywda – czy to w wizerunku osobistym, czy też na polu dydaktyki. Naukowo nasza jednostka prezentuje się znakomicie, Ania wypromowała siedmiu doktorów, a troje z nich już stało się samodzielnymi pracownikami naukowymi.

20

Kontynuując, należy dodać, że przez wiele lat Anna sprawowała wybieralną funkcję Prodziekana macierzystego Wydziału, na którym też od 1999 r. jest kierownikiem Szkoły Prawa Niemieckiego, zaś od 2001 r. pełnomocnikiem Rektora Uniwersytetu Łódzkiego ds. realizacji umowy o współpracy z Uniwersytetem w Wilnie. Od kilku też lat jest redaktor naczelną czasopisma naukowego „*Studia Prawno-Ekonomiczne*” i z wielkim zaangażowaniem dba o stały wzrost jego poziomu naukowego. Jest również członkinią Łódzkiego Towarzystwa Naukowego oraz Międzynarodowej Rady Naukowej Centrum Badań nad Historią i Kulturą Basenu Morza Śródziemnego i Europy Południowo-Wschodniej im. prof. Waldemara Cerana (*Ceraneum*). Na forum ogólnopolskim Ania działa od 2013 r. w Komisji Dyscyplinarnej ds. Nauczycieli akademickich przy Radzie Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego, od 2017 r. jako wiceprzewodnicząca tejże. Na macierzystym Wydziale prowadzi wiele zajęć dydaktycznych, wykładów, seminariów, a za swoje osiągnięcia dydaktyczne otrzymała nagrody Rektora Uniwersytetu Łódzkiego, w 2002 r. Złotą Odznakę Uniwersytetu Łódzkiego, uhonorowana została również odznaczeniami państwowymi – Srebrnym (2000) i Złotym (2005) Krzyżem Zasługi. Swoim talentem dydaktycznym obdarzyła również inne uczelnie – polskie i zagraniczne. Wykładała prawo wyznaniowe w Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, natomiast w Katowicach – w Uniwersytecie Śląskim – przez kilka lat opiekowała się (jako profesor wizytujący) tamtejszym

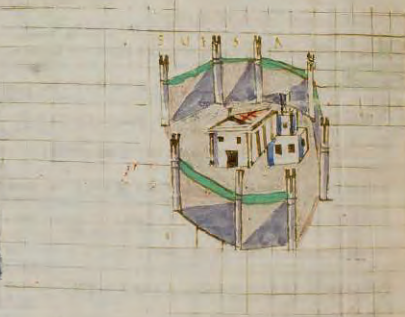
ośrodkiem romanistycznym. Z ośrodków zagranicznych wymienić trzeba Uniwersytet w Nantes, gdzie prowadziła seminarium z historii myśli, jej współpracę z Uniwersytetem w San Sebastian, gdzie prowadziła cykl wykładów, oraz stale podtrzymywaną współpracę z Wydziałem Prawa w Wilnie, gdzie w 2009 r. prowadziła seminarium dotyczące tradycji romanistycznej. I wreszcie, bardzo ważny element współpracy – to kontakty z Uniwersytetem w Münster, co w efekcie zaowocowało wspomnianą już przeze mnie Szkołą Prawa Niemieckiego. Ponadto jest Ania członkiem tak szacownej organizacji, jak Southern African Society of Legal Historians czy też Société Henri Capitant.

Na koniec tego krótkiego tekstu muszę wrócić do zasygnalizowanego już elementu biografii Ani – do jej podróży. Podróże naukowe pozwoliły jej poznać znaczną część naszego globu. Ale Ania podróżuje również prywatnie. Wszystko za sprawą jej męża. Stefan Radomski to wspaniały erudyta, przeuroczy gawędziarz (nieraz już przez swoją wiedzę i wielką chęć podzielenia się nią, ściągał na siebie „prokuratorские” miny niezadowolona ze strony małżonki – no cóż, parafrazując słowa znanej piosenki „coś tam zostało z tych lat”), ale to przede wszystkim dobry i prawy człowiek. Stefan przez wiele lat pełnił różne funkcje w polskiej dyplomacji, by wreszcie otrzymać nominację na stanowisko Ambasadora Nadzwyczajnego i Pełnomocnego Rzeczypospolitej Polskiej w Turkmenistanie. I Ania wywędrowała wraz z nim na ponad dwa lata do Aszchabadu, by – poza obowiązkami żony ambasadora – podjąć współpracę z nieliczną w tym kraju Polonią i, by w ramach różnych spotkań, prowadzić konwersatorium z języka polskiego i polskiej kultury dla młodzieży pochodzenia polskiego. Stefan, znany w naszym gronie jako „big organizator”, zainicjował okres wielkich podróży. Obydwoje zwiedzili niemal cały świat; od Alaski, poprzez Meksyk, nieznaną wcześniej Europę, Izrael, Turcję aż po Australię i Nową Zelandię. Można Ani tylko pogratulować i po cichu pozazdrościć (choć sam zwodziłem spory szmat świata), tych wyjątkowych peregrynacji. Z głębi serca namawiam – rzecz jasna – do kolejnych.

Tyle moich krótkich uwag o Pani Profesor, które z wielu względów nie obejmują wszystkich szczegółów jej bardzo bogatej biografii naukowej oraz działalności organizacyjnej. Nie pozostaje mi nic innego, jak zakończyć życzeniami szczęścia i wszelakiego powodzenia. Obyś, Aniu, zawsze mogła słuchać z ust Męża te piękne słowa – „Mój Promyczku”. Życzę Ci też dalszych sukcesów w pracy naukowej i w szefowaniu Katedrze Prawa Rzymskiego na Wydziale Prawa Uniwersytetu Łódzkiego. I jeszcze jedno – *Contra spem spero* – wrócą jeszcze normalne czasy dla polskiej nauki, a zapal reformatorów zostanie wygaszony. Trzymaj się!

Twój trochę starszy kolega z Katedry
Irek Jakubowski

MUNICIPALIA ACCIPERUNT ET PRIVATE PERSONAE
 QUAE DE PRINCIPIBUS ILLIS TEMPORIBUS BENEFICIA
 RUCRUNT IN HAC CONTROUERSIA PLURIMAE
 HABENT SORDINARIUM QUAE ADORSORIALIA
 AB EO ENINCIPIAT DE PROPRIETATE ACUMERNO;
 DE LOCO COMMENSURANTE CUM NIHIL AMPLIUS QUAM
 SECUNDUM FORMAM LOCUM DECLARAT HAC DE
 CONTROUERSIA ARS COMMENSURANTE LOCUM SECUN-
 DUM HABERE QUONIAM PROPRIUS ALIQUANDO QUAE
 ANAGENDASIT COMMENSURA

DE POSSESSIONE

CONTROUERSIA EST ET QUONIAM PROPRIUS
 POSSESSIO TEMPORIS EFFICITUR DE INDECIU AD SOLA
 RESPECTUAUS OMNIBUS DIEBUS CONTROUERSIA
 CAPTUS IN DIENIS SOLVA MEQVE EDUSA ILLO

1108

Rycina 3. Mierniczy Aggenius Urbicus na temat sporów o posiadanie gruntu
 Codex Arcerianus (Cod. Guelf. 36. 23. Aug. 2°), karta nr 200

WSPÓLNIE Z ULPIANEM O WINIE¹

Wino – napój wyprodukowany z soku winogronowego pochodzącego z owoców winnej latorośli (*vitis vinifera*), towarzyszy ludzkości po dziś dzień. Wytwarzanie wina znane było od czasów starożytnych. Występowało w starożytnym Egipcie, Grecji oraz w Rzymie. Ewangelie, przekazujące wiadomości o życiu i działalności Jezusa Chrystusa, bardzo często wspominają o tym trunku, w szczególności zaś o winnicy jako miejscu pracy ludzi. Sam Chrystus w swych przypowieściach odwoływał się do przykładu winnej latorośli czy szczepów winnych. Znaczenie wina w chrześcijaństwie podkreśla w szczególności rytuał przeistoczenia chleba i wina w Ciało i Krew Jezusa Chrystusa podczas Mszy świętej. Produkcja wina występuje obecnie także w Polsce. Pojawiły się winnice i winiarze, którzy oferują konsumentom owoce swej wytwórczej pracy. Winiarze ci nawiązują do dawnych przykładów wyrabiania wina w Polsce, czego ślady zachowały się w postaci nazw miejscowych, takich jak Winnica, Góra Winna, Winiary. W Polsce powstało aktualnie prawo winiarskie, które wzorowane jest na prawie Unii Europejskiej. Prawo to skrupulatnie definiuje zarówno samo wino, jak i ustala ściśle procedury produkcyjne. Podstawowym aktem prawnym jest *Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o wyrobie i rozlewie wyrobów winiarskich, obrocie tymi wyrobami i organizacji rynku wina* (Dz.U. z 2011 r. Nr 120, poz. 690). Ustawa ta reguluje – jak stanowi jej art. 1 – „1) zasady wyrobu fermentowanych napojów winiarskich oraz obrotu wyrobami winiarskimi; 2) zasady wykonywania działalności gospodarczej w zakresie wyrobu i rozlewu wyrobów winiarskich; 3) organizację rynku wina; 4) zasady i tryb rejestracji nazw pochodzenia oraz oznaczeń geograficznych wyrobów winiarskich pozyskanych z winogron pochodzących z upraw winorośli położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej”. W ustawie tej ustalono zasady klasyfikacji wyrobów winiarskich.

23

¹ Niniejszy przyczynek, a w szczególności wiersz o winie, dedykuję Pani Profesor Pikulskiej-Radomskiej z okazji jubileuszu pracy naukowej i dydaktycznej. *Ad multos annos!*

W antycznym Rzymie nie było tak szczegółowych regulacji prawnych dotyczących produkcji i sprzedaży wina. Ustawodawca nie interesował się ani jego jakością, ani podażą. Wino było towarem – a w istocie rzeczą ruchomą – należąca zasadniczo do kategorii rzeczy oznaczonych co do gatunku. O samej uprawie winorośli oraz wyrobie wina pisano w starożytności książki. Niektóre są znane po dziś dzień, jak *De agri cultura* Marcusa Porciusia Catona czy *De re rustica* Luciusa Iuniusa Moderatusa Columelli. To, co interesowało rzymskiego prawodawcę, to przede wszystkim obrót winem zarówno w drodze czynności *inter vivos*, jak też *mortis causa*. W źródłach prawa rzymskiego znaleźć można więc konstytucje cesarskie lub opinie sławnych jurystów, które dotyczą takich kwestii, jak obowiązki i uprawnienia stron kontraktu, zasady wykonania umowy, odpowiedzialność odszkodowawcza kontrahenta w razie wyrządzonej szkody czy popadnięcia w zwłokę. W zasadzie były to regulacje analogiczne, jak w przypadku innych rzeczy gatunkowych (w szczególności owoców, zbóż i innych płodów rolnych czy oleju). Szczególne miejsce znalazły w prawie rzymskim legaty (zapisy) wina, które uregulowane zostały w księdze trzydziestej trzeciej *Digestów* Justyniana, w tytule szóstym *De tritico vino vel oleo legato*². Z tego właśnie źródła pochodzi poniższy tekst, który jest opinią wybitnego rzymskiego jurysty – Ulpiana³. Dotyczy on doniosłej kwestii, co należy rozumieć pod nazwą wino. Nie każdy bowiem napój alkoholowy na tę nazwę zasługuje. Ulpian rozstrzygał przy tym kwestię zapisu wina dokonanego w testamencie przez testatora. Tym samym wyznaczał on zakres materialnej odpowiedzialności spadkodawcy wobec zapisobiorcy:

9. *Ulpianus lib. 25 ad Sabinum.*

Si quis vinum legaverit, omne continetur, quod ex vinea natum vinum permansit. Sed si mulsum sit factum, vini appellatione non continebitur proprie, nisi forte paterfamiliias etiam de hoc sensit. Certe zythum, quod in quibusdam provinciis ex tritico, vel ex hordeo, vel ex pane conficitur, non continebitur. Simili modo nec camum, nec cervesia continebitur, nec hydromeli. Quid conditum? nec hoc puto, nisi alia mens testantis fuit. Oenomeli plane, id est, dulcissimum vinum continebitur. Et

Jeśli ktoś zapisał komuś wino, obejmuje to wszystko, co pochodzi z winorośli i zachowuje charakter i jakość wina. Jeśli wyprodukowano wino słodzone miodem nie będzie ono objęte nazwą wina, chyba że jest to intencją spadkodawcy. Pod tą nazwą nie należy rozumieć napoju z pszenicy, jęczmienia lub chleba, który jest w niektórych prowincjach. Podobnie nie uznamy [za wino] ani piwa [z jęczmienia lub pszenicy], ani miodu pitnego. Uwa-

² *Corpus Iuris Civilis. Editio stereotypa volumen prius. Institutiones recognovit Paulus Krueger. Digesta recognovit Theodorus Mommsen, Apud Weidmannos, Berolini 1872, s. 468.*

³ Gnaeus Domitius Annius Ulpianus (zm. 223 r. n.e.), wybitny prawnik rzymski z czasów Cesarstwa.

passum, nisi contraria sit mens, continebitur. Defrutum non continebitur, quod potius conditurae loco fuit. Acinaticium plane vino continebitur. Cydoneum et siqua alia sunt, quae non ex vinea fiunt, vini appellatione non continebuntur. Item acetum vini appellatione non continebitur.

Haec omnia ita demum vini nomine non continentur, si modo vini numero a testatore non sunt habita.

Alioquin Sabinus scribit, omnia vini appellatione contineri, quae vini numero paterfamilias habuit. Igitur et acetum, quod vini numero paterfamilias habuit, et zythum, et camum, et caetera quae pro hominum affectione atque usu vini numero habebuntur. Quod si totum vinum, quod pater familias habuit, coacuit, non extinguitur legatum,

żam też, że wino słodzone nie powinno być rozumiane, jako wino, chyba że inaczej chciał testator. Tak samo będzie z winomiodem, który tworzy rodzaj bardzo słodkiego wina, oraz z winem rodzynkowym, chyba że inny był zamiar [testatora]. Wino wytwarzane z winogron prażonych na słońcu będzie rozumiane pod ogólnym oznaczeniem wina. Wino gotowane nie będzie rozumiane, ponieważ uważane jest za delikates. Napój z wody i prasowanej pulpy zostanie również włączony do ogólnego oznaczenia wina. Pigwówka i inne napoje nie pochodzące od winorośli nie zostaną uwzględnione, jako wino. Ocet winny także nie jest winem. Kiedy mówimy, że te różne napoje nie są objęte ogólnym oznaczeniem wina, należy to rozumieć jako przypadek, w którym spadkodawca sam nie zalicza ich do zbioru swojego wina. Sabinus pisze, że pod ogólną nazwą wino rozumie się wszystko, co testator uważał za takie. W związku z tym ocet, który spadkodawca umieścił w swoim winie, piwo i inne napoje, które według zdania ludzi są przez nich uważane za wino, będą rozumiane pod tym oznaczeniem. Nawet jeśli wszystko wino pozostawione przez spadkodawcę skwaśniałoby, legat nie wygasa⁴.

Powyższy tekst Ulpiana zachował po dziś dzień swoją aktualność. Nakazuje odróżniać wino od innych napojów alkoholowych. Po tym wstępie wprowadzającym w zagadnienie obecności wina w prawie rzymskim, przechodzę do drugiej części mojego artykułu i poniżej prezentuję mój własny utwór wierszowany. Mam nadzieję, że spodoba się on zarówno Jubilatce, jak też Czytelnikom:

Vitis vinifera – Wiersz o winie

Wino z winogron się robi,
Winogrona na winorośli rosna.
Winorośl ogród zdobi,
Sadzić najlepiej ją wiosną.

Weż jakiś łoży odcinek
I wetkaj go do ziemi.

⁴ Przekład W.U.

Najlepiej zaostrz go w kliniek,
Grunt znajdź czysty, bez kamieni.

Ziemię użyźnić należy,
Gnojem albo kompostem.
Usunąć chwasty wypada,
Ze szczególną przy tym troską.

Winorośl wymaga podpory,
Palików z rozpiętym drutem.
Bez tego owoce opadną,
Przechodząc, podepczesz je butem.

Winnica wymaga troski.
Stale więc o niej pamiętaj.
Okryj ją, gdy przymrozki
Grożą w wielkanocne święta.

Gdy pąki się otworzą
I latorośle wyrosną,
Przywiążuj je do drutów,
Wtedy bezpiecznie dorosną.

Na latoroślach w maju,
Wyrosną winne kwiatostany.
Oto zapowiedź raju
Winnego błogostanu.

Im kwiatów więcej, tym lepiej –
Więcej owoców wyrosnie.
Zwłaszcza, gdy będzie cieplej,
Szczególnie w letnie miesiące.

W deszczowe lato, gdy leje,
Gdy wszędy chłód i plucha,
Dla winorośli to gorzej,
Gdyż pleśń zarodnikami dmucha.

Może także się zdarzyć,
Że mączniak wystąpi rzekomy.
Dojrzysz go łatwo na liściach,
Bardzo obniża on plony.

Ratunkiem przed pleśnią szarą,
Jest oprysk jeden czy drugi.
Chemią przyskać nie radzę,
Owoce ona zatruje
I krzewy bardzo zbrudzi.
Użyj ziołowych wywarów,

Niech się tym dobrze pożywi,
Skrop mocno ową pleśń szarą,
Skrzypem, krwawnikiem, pokrzywą.
W lipcu i sierpniu w winnicy
Należy przycinać łązy.
Nie powinny rosnać zbyt długie,
Bo to Twe plony obniży.

Chodząc między rzędami,
Usuwać zbędne liście.
Tam, gdzie widać owoce
Powiększają się winne kiście.

Wrześniowe słońce zagrzeje
Owoce w Twojej winnicy.
Im słońca więcej,
Tym bardziej
Pełne będą słodocy.

W drugiej połowie miesiąca
Pierwsze dojrzeją owoce.
Możesz je zbierać, kosztować
Sprawdzać ich winne moce.

Koniec miesiąca nadchodzi –
Możesz przystąpić do zbiorów.
Czyń to spokojnie, ostrożnie,
Z czuciem i bez ankoru.

Nożykiem odcinaj grona,
Układaj je w pudle lub w koszu.
Bacz by się nie pogniotły,
Otrzymasz z nich dużo moszczu.

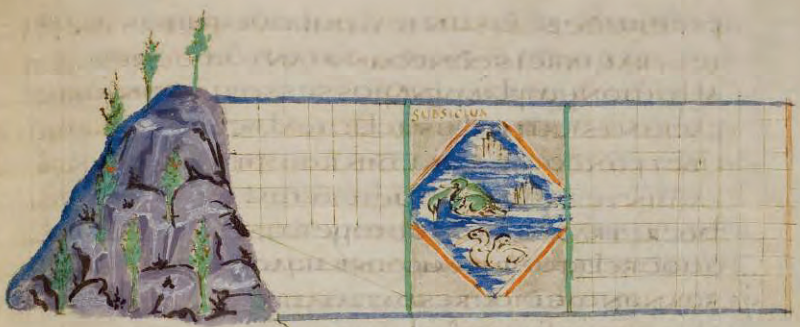
Pamiętaj o ich przemyciu,
Najlepiej pod bieżącą wodą.
Przestraszy ona owady,
Uciekną przed taką ochłodą.

Zebrawszy wszystkie grona,
Przystąp do dalszej pracy.
Oderwij winne jagody
Z szypulek i rzuć na tacę.

Następnie przesyp do gara
I przystąp do ich gnienienia.
Niech sok z nich wyjdzie najpełniej,
Który się w wino przemieni.
Nastąpi to nie od razu.

Najpierw wlej wszystko do słoja.
Dodaj wody, cukru i drożdży
Stosowną rzecz koleją.
Czekaj cierpliwie co dalej,
Aż nastaw burzyć się zacznie.
Uważaj by nie wypłynął,
Bo wszystko będzie opacznie.
Po miesiącu albo dwóch
Szykuj się i czuj duch!
Pierwszy obciąg zrobić trzeba,
Rurką cieką wino zlewaj.
Możesz je zlać do butelek
Albo lepiej kup achtelek.
Do achtelka nalej wina
Zakryj korkiem i przetrzymaj –
Niechaj wino tve dojrzeje.
Aby miało bukiet lepszy
I smak godny Twego stołu,
Gościom serwuj je z umiarem.
A najlepiej, gdy jest stare.

Wacław Uruszczak

DE ALLUVIONE

C O N T R O V E R S I X E S T S T A T U S E F F E C T I B I E F F I C I T Q U E
 E N T I O S U B I N D E E T P E R T E M P O R A M U T A T U R I N H A C C O ;
 T R O V E R S I A M P L A R I M A M S I B I C I N D I C I T I O S O R D I N A R I O
 A C T U R E N I O D E C O S O L O Q U O D A L L U V I P L A M E T S I B
 T I L E S I N T R O D U C I T U R Q U E S T I O N E S A N A D E C O P E R
 T I N G R E D E B E N T C I I N A L T E R A R I P A R E C E D E N T E A Q U A
 S O L U M E R E A T H I C Q U A L I Q U I D A C R I S I N D E S I D E R A T
 T R A N S I R E E T P O S S I D E R E I L L A D E B E A T Q U O D F L U M E N R E
 L I Q U I D N I S I Q U O D I L L O S U B I T A L I S S I O N E P E R F E R T I R
 C I U S S O L A M O N I S I N O N S T A T O T R A N S I R I N A L T E R A M
 R I P A M S E D A R D I C I O N E S S E T E L O L A M E L I L L A D E C O N T R A
 T I C I N A O N L O N C E D I S S I G I L E M A C R A M B A B E R E Q U O D
 H I C P O R T E C U L I A O S E T P R I N C I P A L I T E R S O L A M O N I S C R I T P D
 E L I C I A M A T I O N E M A R E N A C L A P I D E S E T H I O Q U O D A L L U V I O
 I N G E T I C O R E C O M A N S C R I T I L L A D P R E T E R A Q U O D I
 N E M I L L I G E C O M P E R A Q U E P E C E R I T E T N O N C Q U O Q U A

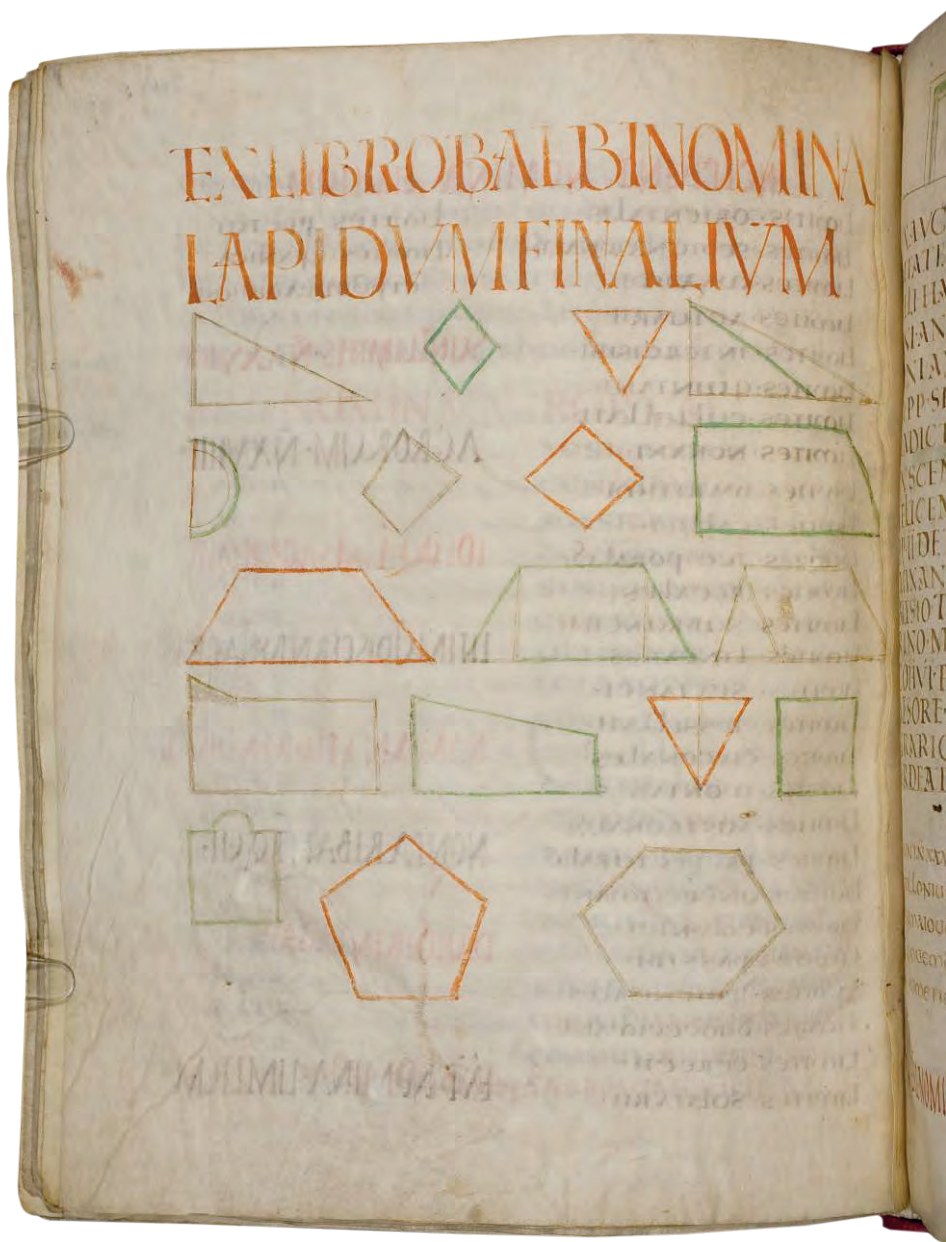
Rycina 4. Mierniczy Aggenius Urbicus na temat sporów o przymulisko Codex Arcerianus (Cod. Guelf. 36. 23. Aug. 2°), karta nr 203

TABULA GRATULATORIA

- Karol Adamczewski OFMConv (Lublin)
Robert Adamczewski (Łódź)
Carlos Amunategui (Santiago de Chile)
Martin Avenarius (Kolonia)
Maria Pia Baccari (Rzym)
Anna Barańska (Łódź)
Adam Bartczak (Łódź)
Waldemar Bednaruk (Lublin)
Justyna Bieda (Łódź)
Edyta Bielak-Jomaa (Łódź)
Lukasz Błaszczak (Wrocław)
Monika Bogucka-Felczak (Łódź)
Sławomir Bralewski (Łódź)
Luigi Capogrossi Colognesi (Rzym)
Jacek Chlebny (Łódź)
Anna Chmielarz-Grochal (Łódź)
Magdalena Chmielecka (Warszawa)
Wojciech Chróścielewski (Łódź)
Józef Ciągwa (Katowice)
Paweł Cichoń (Kraków)
Sławomir Cieślak (Łódź)
Konrad Cimachowicz (Łódź)
Anna Czaplińska (Łódź)
Bożena Czech-Jeziarska (Lublin)
Emilia Czepczyńska (Lublin)
Agnieszka Czernek (Łódź)
Wojciech Dajczak (Poznań)
Zbigniew Danek (Łódź)
Paweł Dańczak (Łódź)
- Andrzej Drogoń (Katowice)
Zofia Duniewska (Łódź)
Tomasz Duraj (Łódź)
Judyta Dworas-Kulik (Lublin)
Ralph Evêque (Paryż)
Francesco Fasolino (Salerno)
Lena Fijałkowska (Łódź)
Paweł Filipczak (Łódź)
Kinga Flaga-Gieruszyńska (Szczecin)
Izabela Florczak (Łódź)
András Földi (Budapeszt)
Francesca Galgano (Neapol)
Przemysław Gawron (Warszawa)
Jean-François Gerkens (Liège)
Tomasz Giaro (Warszawa)
Jadwiga Glumińska-Pawlic (Katowice)
Marcin Głuszak (Łódź)
Mariusz Golecki (Łódź)
Lesław Góral (Łódź)
Zbigniew Góral (Łódź)
Anna Górczyńska (Łódź)
Olgiert Górecki (Łódź)
Marcin Górski (Łódź)
Jacek Grochowski (Lublin)
Łukasz Grzejdziak (Łódź)
Seldağ Güneş Peschke (Ankara)
Zbigniew Hajn (Łódź)
Viola Heutger (Lucerna)
John Patrick Higgins (Łódź)

Monika Jagielska (Katowice)	Adam Mariański (Łódź)
Éva Jakab (Szeged)	Kirił Marinow (Łódź)
Danuta Janicka (Toruń)	Łukasz Marzec (Kraków)
Janusz Jankowski (Łódź)	Carla Masi Doria (Neapol)
Wińczysław Jastrzębski (Lublin)	Magdalena Matusiak-Frącczak (Łódź)
Barbara Jaworska-Dębska (Łódź)	Jacek Matuszewski (Łódź)
Elwira Kaczyńska (Łódź)	Anna Michalak (Łódź)
Philipp Klausberger (Wiedeń)	Marcin Mielczarek (Łódź)
Veronika Kleňová (Trnawa)	Ireneusz Mirek (Łódź)
Zbigniew Kmiecik (Łódź)	Maciej Muliński (Łódź)
Maciej Kokoszko (Łódź)	Monika Namysłowska (Łódź)
Andrzej Kompa (Łódź)	Vytautus Nekrošius (Wilno/Szczecin)
Wojciech Kosior (Rzeszów)	Tamas Notari (Budapeszt/Kluż-Napoka)
Marcin Kostwiński (Łódź)	Malina Novkirishka-Stoyanova (Sofia)
Beata J. Kowalczyk (Gdańsk)	Ireneusz Nowak (Łódź)
Patryk Kowalski (Łódź)	Monika Nowak (Łódź)
Marcin Krajewski (Łódź)	Dobromiła Nowicka (Wrocław)
Michał Krakowiak (Łódź)	Włodzimierz Nykiel (Łódź)
Agnieszka Krawczyk (Łódź)	Ewa Olejniczak-Szałowska (Łódź)
Ryszard Krawczyk (Łódź)	Maria Eugenia Ortuño Pérez (Barcelona)
Małgorzata Król (Łódź)	Marta Otto (Łódź)
Maria Królikowska-Olczak (Łódź)	Joanna Ożarowska (Katowice)
Jerzy Krzynówek (Olsztyn)	Magdalena Paluszkiwicz (Łódź)
Magdalena Kuba (Łódź)	Arnaud Paturet (Paryż)
Ziemowit Kukulski (Łódź)	Kenneth Pennington (Waszyngton, DC)
Małgorzata Kurzynoga (Łódź)	Pascal Pichonnaz (Fryburg)
Sebastian Kwiecień (Lublin)	Anna Piszczek (Łódź)
Izabela Leraczyk (Lublin)	Paul J. du Plessis (Edynburg)
Grzegorz Leszczyński (Łódź)	Anna Rakowska-Trela (Łódź)
Mirosław J. Leszka (Łódź)	Maciej Rakowski (Łódź)
Monika Lewandowicz-Machnikowska (Wrocław)	Olivia Robinson (Glasgow)
Michał Lewandowski (Lublin)	Władysław Rozwadowski (Poznań)
Biruta Lewaszkiwicz-Petrykowska (Łódź)	Edyta Rutkowska-Tomaszewska (Wrocław)
Artur Lis (Lublin)	Zbigniew Rau (Łódź)
Franciszek Longchamps de Bérier (Kraków)	Zygfryd Rymaszewski (Łódź)
Elżbieta Loska (Warszawa)	Jakub Rzymowski (Łódź)
Joanna Machut-Kowalczyk (Łódź)	María Victoria Sansón Rodríguez (La Laguna)
Katarzyna Maćkowska (Lublin)	Wilfried Schlüter (Münster)
Dariusz Makowski (Łódź)	Reiner Schulze (Münster)
Dorota Malec (Kraków)	Katarzyna Serafin (Łódź)
Anna Marciniak-Sikora (Łódź)	Michał Seweryński (Łódź)
	Małgorzata Sęk (Łódź)

- Magdalena Sieniuc (Łódź)
Hesi Simets-Gross (Tartu)
Bronisław Sitek (Warszawa)
Robert Siuciński (Łódź)
Konrad Składowski (Łódź)
Izabela Skomerska-Muchowska (Łódź)
Petra Skřejpková (Praga)
Dagmara Skupień (Łódź)
Monika Smusz-Kulesza (Łódź)
Grzegorz Smyk (Lublin)
Andrzej Sokala (Toruń)
Małgorzata Stahl (Łódź)
Ewa Staszewska (Łódź)
Anna Stawarska-Rippel (Katowice)
Krzysztof Stefański (Łódź)
Irmina Stodulska (Lublin)
Tomasz Strumiłło (Łódź)
Marek Stus (Kraków)
Jarosław Sułkowski (Łódź)
Tomasz Szczygieł (Katowice)
Karolina Sztobryn (Łódź)
Magdolna Szucs (Nowy Sad)
Aleksandra Szymańska (Wrocław)
Mateusz Szymura (Wrocław)
Paulina Święcicka (Kraków)
Konstantin Tanev (Sofia)
Jan Paweł Tarno (Łódź)
Olga E. Tellegen-Couperus (Tilburg)
Jan Willem Tellegen (Utrecht-Tilburg)
Anna Tomza-Tulejska (Łódź)
Marek Tracz-Tryniecki (Łódź)
Aneta Tyc (Łódź)
Kazimierz Michał Ujazdowski (Łódź)
Piotr Urbanek (Łódź)
Jakub Urbanik (Warszawa)
Giedrė Urbanavičiūtė (Finale Ligure)
Magdalena Ustarborowicz (Łódź)
Genaro Valencia Constantino (Mexico City)
Frederik Vervaeet (Melbourne)
Monika Wałachowska (Toruń)
Joanna Wegner (Łódź)
Magdalena Wilczek-Karczewska (Warszawa)
Michał Wilk (Łódź)
Markus Wimmer (Linz)
Laurens Winkel (Rotterdam)
Dorota Wiśniewska (Łódź)
Krzysztof Tomasz Witczak (Łódź)
Wojciech Witkowski (Lublin)
Mirosław Włodarczyk (Łódź)
Rafał Wojciechowski (Wrocław)
Sylwia Wojtczak (Łódź)
Maciej Wojtuń (Łódź)
Teresa Wolińska (Łódź)
Witold Wołodkiewicz (Warszawa)
Maria Woźniak-Malczewska (Łódź)
Tatiana Wrocławska (Łódź)
Andrzej Wrzyszc (Lublin)
Teresa Wyka (Łódź)
Joanna Wyporska-Frankiewicz (Łódź)
Anna Wyrozumka (Łódź)
Zbigniew Wysocki (Lublin)
Małgorzata Wysoczyńska (Łódź)
Marek Zirk-Sadowski (Łódź)
Ireneusz Żeber (Wrocław)
Grzegorz Żmij (Lublin)

Rycina 5. Kamienie graniczne według mierniczego Balbusa
Codex Arcerianus (Cod. Guelf. 36. 23. Aug. 2°), karta nr 226